

VADÁSZ- ÉS VERSENYLAP.

Szombat, martius 20.

S. SZ.

Második évfolyam 1858.

Pesti gyep.

A pesti versenyegylet választmánya élve azon hatáskörrel, mellyel a Széchenyi-díj alapítói részéről e futás feltételeinek meghatározására nézve felruházva lön, f. 1858. év január 7-én tartott ülésében azt végezte, hogy a Széchenyidíj ezentúl egy izbéli s nem — mint eddigelé — ismételt futásra (heats) legyen kiadandó.

E lényeges változás az 1858-ki pesti lóversenyek nyomott programmjából (mellyet lapjaink f. évi 1-ső száma is közölt) tévedésből kimaradván, nyilvánosság útján ezennel közzé van téve, hogy a Széchenyidíj f. 1858. évtől kezdve egyszerű verseny útján lesz elnyerendő. Pest, martius 12. 1858.

A pesti versenyegylet titkára.

Nézetek az erdei szalonka vándorlásáról s fajkülömbőségéről.

C H E R N E L K Á L M Á N T Ó L.

Kisebb szárnyas vadjaink közt alig van egy is, melly a vadász figyelmét jobban kiérdemelné, mint az erdei szalonka. Vadászata nem csak az edzett s gyakorlott vadásznak szerez változatos gyönyört, hanem tavaszi megérkezése a szerencséjét kísérő kontár vadászt is kicsalja a fakadó természet ölébe.

Ha a föld dermedő fagyából bontakozik s a természet téli álmából

ébredzvé, az erdőket bogarak döngése élénkíti s madárhangicsálás vidámbbá ünnepélyesbbé varázsolja, a természetbarátot pedig kéjes hangulatba ringatja: akkor a vadászban is felébred az ösztön szenvedélye gyakorlására s hosszabb nyugalomban sovároghva várja az erdei szalonkák megérkezését.

Kora ifjúságotól fogva élvezetes óráim közé számítám azokat, melyeket az erdei szalonkák vadászásában töltöttem, az ért természetrajzi sajtáságaik és életmódjuk elég érdeket kölcsönöztek arra, hogy megérkezésükre és vadászásukra vonatkozó tapasztalataimat feljegyezzem magamnak.

Eltérve az erdei szalonka kimerítőbb természetrajzától, csupán némely jellemzetes tulajdonait akarom közleni, melyek, habár gyakorlott vadász előtt nem egészen ismeretlenek is, de kezdő vadászra nem lesznek tán egészen érdeknélküliek.

Az erdei szalonka Európában, Ázsiában, Afrikában, a hely minőségéhez képest tartózkodik. Melegebb tartományokban magas hegyeken tanyáz s csak zordonabb időszakban vonulván le a völgyekbe, nálunk lombos és fenyüerdőségekben — ha kivált ezekben nedvesebb helyek vannak — lelhető leginkább, de valóságos mocsároknál soha sem tanyáz s csak kivételesen szaporodik, ekkor is csupán nagyobb összefüggő erdőségekben.

Honunkban az erdei szalonka vándormadár, ámbar gyenge telekben némelyek visszamaradnak. A nálunk megjelenő erdei szalonkák nagyobb tömege Afrika és Görögország szigetein Ithakán stb. telel. Ezek egy része, ha az európai időjárás vándorlásukat nem akadályozza, rövid idő alatt erdeinkbe érkezik; másik része pedig tőlünk inkább délre fekvő tartományokban tartja első nyugállomását.

Időszaki vándorlásukat, más szárnyasokéval egyetemben, a táplálási szükség feltételezi, mely szoros összeköttetésben áll az állatországban mindenütt uralkodó önfentartási ösztönrel. Fölötte csodálandó, hogy ezen vándorlást ösztönszerű isteni adomány vezeti, mely ezen állatokkal jókor tudatja, hogy hazájokban létezésüket mikor és meddig fenyegetik elemi behatások. Ugyan ezen adomány jelöli ki nékiek az irányt azon vidékek felé hol vándorlásuk időszakában legtöbb táplálékot találván, életüket legkönnyebben fentarthatják.

Valóságos természetes hazája az erdei szalonkákknak ott keresendő, hol maguk által választott vidékekben rendszeren fészkelnek és szaporod-

nak. Ez azonban csak ott lehető, hol maguk és növényeik számára kedvező táplálékuk a földi giliszta bőségben találtatik. Ezen feltételt a szalonkák nagyobb tömege mérsékeltébb éghajlati földrészünk éjszakai erdőségeiben leli fel, hol ezen férgek nagy sokaságban vannak s a madarak könnyebben hozzá juthatnak, mint a melegebb déli tartományokban, hol a föld héja, az időszaki esőzést kivéve, csaknem egész éven át a hőség befolyása által annyira kiszáradt és megszilárdult, hogy a földi giliszta kifejlődését, létezését és megkapthatását lehetlenné teszi. Nem lehet azonban tagadni, hogy költözködésükkel déli vidékeken úgy honi erdeinkben is egyes szalonkák visszamaradnak és fészkelnek, mint ez több év előtt Kőszeg vidékén történt, de hasonló esetek csak kivételek s általános szabályul nem tekinthetők.

Az erdei szalonkák számosabban alig fordulnak meg valahol, mint a görög Archipelagus szigetein, főképp ha a törökországi hegyekben rögtön mély hó esik, a midőn önfentartási ösztönből e szelidebb vidékekre vonulni kénytelenek. Utazók állítása szerint Ithaka szigetén a havas vidékekről lett megérkezésük alkalmával, egyes olajnövény alatt több erdei szalonka található.

Az erdei szalonkának tavaszszali költözködésekor hozzánk érkezése rendszeresen martius derekára esik. Ezen határidő mellett szólanak húsz évi jegyzeteim, mellyek szerint az itteni vidéken (Kőszeg táján) csak kivételesen lövetett martius 15-ke előtt erdei szalonka; az első áldozat rendszeresen mart. 15 és 19-ike között esett el; csak az 1841-iki évben löttem egyet martius 11-kén; 1846-ban pedig egyet martius 13-án, ámbár üldözésükben legkisebb késedelemmel sem vádolhatom magamat. Több vadászbarátom hosszas tapasztalatai is bizonyítják, hogy ezen említett idő előtt, erdei szalonka csak kivételesen lövetett.

Ennél fogva tehát én korábbi rendszeres megérkezésüket nem hiszem; mert, mint fentebb is említém, az erdei szalonkák zöme Afrikában telelven, vándorlásuk nem csupán az európai, hanem az afrikai égalj változásaitól is függ. Ezen éghajlati befolyások, mellyek a déli tartományokban gyakran visszatérők, onnan elindulásukat akadályoztathatják, valaminthogy erre az európai éghajlatváltozás is, melly Afrika éjszakai partjain már érezhető lehet, okvetlen befolyással van. Annyi bizonyos, hogy kedvetlen időbefolyások jövetelüket semmi esetre sem segítik elő. Ha az erdei szalonkáknek Afrikából indulása rendszeres viszonyok között történik, megérkezésük nálunk is csak akkor lehet rendszeres, ha a mi idő-

járásunk is kedvezőleg mutatkozik. Ellenkező esetben mindaddig Európa déli vidékein késnek, mig nem az időnek kedvezőbbre fordulása őket tovább vándorlásra ösztönzi. Megtörtént azonban már, hogy erdei szalonka, rendes megjelenési ideje előtt is láttatott, sőt hogy már február hóban langyos estéken húzott és párzó hangját hallatta, de ez a nálunk telelők egyike lehetett, mely földrészünk éghajlati viszonyai alatt állott; mert nedves, esős és gyenge telekben az erdei szalonkák nagyobb vagy kisebb számban nálunk is visszamaradnak, kivált olly erdőségekben, hol meleg és nyílt források találtak, mellyeknek partjain magokat táplálékkal elláthatják; erősebb fagy bekövetkeztével ezek is eltávoznak, csak az erőtlenekek, betegek és sebesültek, szóval, a vándorlás nehézségeinek elviselésére képtelenek maradván vissza. Illyen itt maradt szalonka volt bizonynyal az is, melly 1854-ik évi január első napjaiban daruvári Jankovits Izidór csepregi hajtóvadászata alkalmával lővetett; illyen a múlt 1857-ik évi február 20-án az általunk Kőszegen találtatott s illyen a múlt december derekán a városban fekvő kertembe tévedett erőtlen erdei szalonka.

A régi szalonkavasárnapok, mellyek minden vadász előtt eléggé ismeretesekek, igen csalékony határnapok, mert ezek a Húsvétől függvén, Oculi majd korábban majd később esik; s ha a szalonkák utazásukat ezekhez alkalmaznák, az ezen napokon nálunk még gyakran uralkodó zord idő és fagy miatt, kedves vendégeink ugyancsak sovány lakomákra találának.

Az erdei szalonka tavaszi megjelenését, vadászszabály szerint, némelly előjelek is tudatják. Ha a fenyűrigó (*Turdus pilatis*, Wachholder Drossel), Botirigó (*Turdus iliacus*, Rothdrossel) zajos seregekben éjszak felé költözködik; ha a vörösbegyű dalár (*Sylvia rubecola*, Rothkelchen) stb. hallatja zengedezését; ha a hóvirág és májfü kelyheit feltárja: akkor valószínűséggel lehet a szalonkák megérkezésére számítani; midőn pedig már a házi fecske megjelen, a lombos fák bimbai erősebben duzzadnak, akkor a szalonka is búcsúzik s april közepe táján végkép eltávozik. Megtörtént azonban 1855-ben, hogy Viktor bátyám gyakorlott keze april végével, midőn a nyír már leveles volt, ejtett el egy késedelmező vándort.

Az erdei szalonka őszi vándorlása kevésbé ismeretes. September végével már egyesek helyenként találhatók, nagyobb részük azonban csak octóber 20-ka és 30-ka között jelen meg s november elején, vagy

később az időjáráshoz képest távozik el. Hogy az időjárás nagy befolyással van a madarak vándorlására, sokkal jobban el van ismerve, minthogy bővebb értekezést szükségelne. Ennek lehet leginkább tulajdonítani, hogy nem minden évben tartják meg ugyanazon költözködési vonalat, s hogy némely vidékeken számosan jelennek meg, hol egyébkor csak gyéren lelhetők. A múlt évi szalonkaidényben Slavóniában gr. Jankevits Gyula és b. Brandau jószágain, hol rendesen nevezetes számban jelennek meg az erdei szalonkák, aránylag kis számmal lövettek. Ellenben Németországban Düsseldorf vidékén, hol rendesen nem igen találtnak, ősszel igen számosan valának.

Az erdei szalonkák utazásukat alkonyatkor kezdik s egész éjen át a reggszürkületig folytatják. Nappal aligha vándorlanak, mert különben mi vadászok, kik életünk nagyobb részét a szabad természetben töltjük s megérkezésük idejére nem kis figyelmet fordítunk, egyszer csak lehattünk volna tanúi nappali utazásuknak; s ha egyes szalonka esetleg nappal láttatott is, ez olyan lehetett, mellyet emberek, kutyák, ragadozó állatok, vagy más zavaró körülmények nyugtalanítottak s menedéket keresendő vonúlt odább.

Az erdei szalonkák egyesén igen, de nagyobb seregben soha sem költöznek s ha találtnak is nagyobb tömegben néha együtt, mint Helgolandban és Görögország szigetein, ez bizonyosan csak kivételesen történik.

Tavaszzsal az erdei szalonka, mielőtt egyik vidékről a másikra vonulna, alkonyatkor és reggszürkületkor párt keresve, kedvencz helyein sajátságos repüléssel kóvályog idestova s néha többen is vergődvén össze, csőreikkel egymást szürkálva kergetelődznek s éles hangot, vagy dorombolást hallatnak. Kedvező időben, derült estéken, ezen repülésük rendesen mintegy 40–50 lábnyi magasságban történik; ellenben viharos, esős, hűs időben, úgy szintén ősszel hangtalanul húznak, olly helyekre pedig, hol reájok hajtókkal vadásztak s őket nyugalmsukban zavarták, ritkán húzódnak.

Ha az idő későn tavaszodik ki, akkor az erdei szalonkák a mezei pacsirtákkal, bibiczekkel, lilékkal érkeznek meg s nálunk maradásuk rövid időre terjed; azon kevés pedig, melly itt marad és nálunk fészkel, terjedelmesb erdőségekbe, a Kárpátok közé és Erdély nagyobb hegyeibe vonul, hol a him szent Iván napig hangosan, szent Iván nap után pedig hang nélkül húz.

Általánosan elterjedt s uralkodó nézet a vadászoknál, hogy az erdei szalonkának egy nagyobb és egy kisebb neme van, hogy ez utóbbi rendszeren a korábban megérkező s hogy ez sötétebb, inkább szürke mint barna tollazat, kékes láb-, gyorsabb repülés-, hevesb felkelés által különbözik a nagyobb neműtől, mellyet lassabb, de zajosb felkelés, vörös-barnás tollazat bélyegez. Ezen eltérő különbségeknél fogva tehát a vadászok nagyobb része hajlandó az erdei szalonkát két válfajra osztani, ezen osztályozást leginkább azon tapasztalattal okadatolván: hogy a kisebb kék lábú szürke tollazatúak korábban érkeznek meg, mint a vörösbarna jóval nagyobb bagolyfejű szalonkák.

Nem lehet ugyan tagadni, hogy ezen jelek tapasztaláson alapulnak; de azt sem lehet tagadni, hogy a legtöbb szárnyas ugyanazon neménél — nagyság és színezet tekintetében olly eltérő bélyegek fordulnak elő, hogy sokkal nagyobb mértékben feltűnhetnek, mint a szürke és vörösbarna szalonkák közti különbségek. Ezen különbségeket leginkább a kor, a nem, az egyéniség, vagy éghajlati befolyások idézhetik elő.

Gyorsabb repülés a nemkülömbőség mellett mitsem bizonyít, miután tudva van, hogy minden szalonka — zord, viharos, hives időben, minő rendszeren az elsők megjelenésekor szokott uralkodni — gyorsabban húz, mint később, midőn már melegebb napok derülnek reá.

Az éjszakai vidékeken tenyészett szalonkák valószínűleg kisebbek, mint kedvezőbb éghajlat alatt növekedett erősebb társaik; ezenkívül amazok tőlünk messzebb eső vidékeken növekedvén fel, költözködés idejekor hosszabb és fáradalmasb utazás küzdelmeinek vannak kitéve. Meglehet egyébiránt az is, hogy mint némelly más madaraknál, úgy a szalonkákánál is a him kisebb és korábban érkező. Illy madarak: az erdei pinty, aranybegy, vagy sárga rigó stb. mellyeknek himei egy vagy két héttel rendszeren előbb érkeznek meg, mint a jérezék. Az erdei szalonkákánál olly ismertető bélyegekre, mellyek által a himet a jérczétől biztosan megkülömböztetni lehetne, gyakori vizsgálatom ellenére sem tudtam találni. A doromboló és éles párzó hangot hallató szalonkák közt semmi különbséget sem találtam. Úgy az evező tollnak fehér vagy kockás vonása szintén igen bizonytalan jele a nemkülömbőségének, mert fehér vonású evezőtollal kisebb és nagyobb szalonkát eleget lőttem, úgy szintén kockás vonású evezőtollal is mindkettőt.

Egyébiránt az erdei szalonka kétféle fajtát illetőleg arról magam is meggyőződtem, hogy az első jövevények között is vannak vörösbarnák,

mellyek a szürkéknél semmivel sem nagyobbak s a szalonkaidény végével a kisebbek, de már ekkor hizottabbak, a nagyobb vörös barnákkal vegyesen együtt találhatunk.

Nézeteim támogatására szükségesnek tartom felemlíteni, hogy 1844-ik év tavaszán esteli les alkalmával B. barátom két egymást üző szalonkát lőtt le, mellyek egyike kisebb szürke, másika nagyobb vörösbarna volt, mi ismét csak a szalonkák egyféle nemét bizonyítja. E mellett szólanak a legjelesb Ornithologok vizsgálódásai és tapasztalatai is; s ha némelylek, mint Brehm, az erdei szalonkáknek egy kisebb nemét állították is fel, törekvésüket nem lehet egyébnek, mint nemsokasítás viszketegének nevezni.

Érdemesnek találám az erdei szalonka vándorlásáról s egyenmisége körüli nézeteimet csak azért is közleni, hogy szétágazó vélemények közelebb hozatalát megkísérltem s vadásztársaimat e tárgyban véleményük és tapasztalataik közlésére felkérjem.

A gazda mint vadász.

VISONTAITÓL

(Folytatás.)

V.

Az agarászat hazánkban olly kedvelt neme a vadászatnak, hogy vannak falvak, hol több az agár, mint a juh! — Jó agár ezek között nincsen, de a gyalog agarász gazda még is ejt vele pecsenyét friss havon, nagy eső után, vagy a — mi épen hajmeresztő a vadászatra nézve — tilos időben, midőn a szaporodás ideje van. Illyenkor aztán egyegy pelyhes süldőt vagy hasas öreget is elesip a borzas agár is s a talpával földbe hóba süllyedő nyul megadja magát a komondornak.

Nem tudjuk számát keltét ama rendeletnek, melly járt már e tekintetben a vidéken, de legkisebb eredmény nélkül, — e szerint a kutyatartás bizonyos feltételekhez van kötve, az azon feltételeknek meg nem felelő egyének vadászebek tarthatásától tilalmaztatnak, sőt mi több, saját szemekkel olvastuk ezen rendeletben, hogy illy kutyák agyonlövessenek, kiirtassanak stb. — A rendelet holt betű maradt, mert bizon még most is van számtalan vadászeb olly embereknél, kiknek ugyan nincsen azon rendelet szerint legkisebb joguk vadászeb tartására. Van ezen rendeletnek egy kibuvó ajtaja. Mint minden rögtönzött szabály, úgy ez is ki lön ezen hátsó ajtó nyitva maradása által játszva. E hátsó ajtó e néhány szóból áll: „ki-
vén ha azon ebek szorosán házörzésre használtak.”

A figyelmeztetett agaras úr, vizslás korcsmáros, vagy kopós patikás, természetesen ház-, rectius kovártélyőrző ebének declarálta az elpusztítandót s így történt, hogy mai napság is tömérdek kutya van.

Ehhez képest nem marad egyéb hátra, mint ismét csak szépen transigálni s együtt tartani gazda és vadász uraiméknak, s egy harmadik, negyedik, századik elől egyesült akarattal elzárni az utat addig is, míg a vadásztörvény szabályai világosan kimutatják a korlátokat, melyeken belől ki lesznek szabhatók a kivitel teendői.

Az említettük kormányrendeletben az is van érintve, hogy olly helyeken, hol közbirtokosságok vagy községi birtokosok s nemnemesi földterületek vannak, a regale beneficiumok módjára árverés útján adassék haszonbérbe a vadászati jog. Némely helyeken ennek következtében akad egyegy vadászatkedvelő birtokos, ki hivatkozva ezen rendeletre, árverés hirdetését követelte s mint legtöbbet ígérő magához váltotta azon térség vadászati jogát; ez azonban a ritkaságok közé sorozható esetek egyike, pedig azt, hogy mennyire kívánatos volna e tekintetben a jog- és viszonzyszabályozás, majdnem kiáltó szükségünk egyikének mondhatnók.

Azon kérdés is merült már fel több ízben, vajjon a bérbe adott birtokokon való vadászati jogok kit illetnek, bérlőt vagy bérbeadót e? — Természetesen csak azon esetben lehet erről kérdés, ha a szerződés pontjaiban nincs említve, kit illesse-nek e jogok?

Mindkét félnek vannak igen erős védvei, melyek szerint magának kívánhatja tulajdonítani a vadászati jog kizárólagos gyakorolhatását oly téren, melynek haszonvétele kibérlette s melynek hasznavételeért bért fizet; mert kérdés, vajjon azon ár meghatározásában, melyet azon birtokért fizetni késznek nyilatkozott, nem vette-e számításba az ejthető vadak értékét is, mi némely esetben valósággal feltehető. De továbbá azt állítja védvül a bérlő, hogy ama földtérén, melyet bérel, azon idő tartama alatt — míg bérlete tart — kizárólagos haszonvevői jogot gyakorolnia a dolog természetében fekszik; míg másrészt a birtokos tulajdonosnak védvei sem épen minden alap nélküliek. A bérbeadó bizonyos meghatározott célra adta bérbe tulajdonát p. o. földi növények termelésére, faizásra az erdőt, legeltetésekre vagy kaszálásra a mezőket s t efféle, s ha a vadászati jogot nyíltan nem adta ki bérbe, azt magának a föld bérlője nem tulajdonithatja ép úgy, mint egyéb királyi hasznvételeket nem tulajdonithat magának, ha csak azok a szerződésben világosan kikötve nem volnának.

Vegyük közelebbi szemügyre ezen dolgot, s nézzük ezen kérdést a tilalmazás szempontjából, melly mindenestre biztosabb támpontul fog szolgálni s némi világot derítend az ügyre. A haszonbérbe kiadott birtok, ha „tilalmas“, úgy a tilalmazott birtokon való vadászjog azt illeti, ki azt tilalmazta, akár bérbevevő akár bérbeadó legyen az. — Ha a földbérlő tilalmazott földet bérel ki, tegye szerződésbe, hogy a tilalmas vadászati jogot is kívánja élvezni, különben okvetlen elűtjük kívánságától, mert a tudva tilalmasul ismert föld egyszerű haszonbérlése által a vadászjogról hallgatólag lemondott, a midőn azt bérlét tárgyává nem iktatta a szerződésbe. —

Ha nem tilalmas azon birtok, melyet bérbe vett az illető, vadászati joga a tulajdonosnak kétségbevonhatlan marad a régi törvények s a legújabb rendelvények értelme szerint is; mert azon föld birtoka egyéb tilalmazatlan téreken való vadászati jogot is biztosít a tulajdonos számára; annál inkább illeti őt tehát saját — bár bérbeadott birtokán is a vadászati jog.

Nem is ez a kétség tárgya, hanem az, hogy kizárólagossá teheti-e a birtokos ezen jogát bérbe adott földén, avagy kénytelen-e azt a haszonbéri viszony miatt bérnökével megosztani?

A haszonbérleti szerződésben kikötött tárgyak használata kizárólagosan a bérlőt mint földmivelőt illetik, ki földjét a szerződésszabta feltételekhez hiven használhatja s azoknak a szerződés pontjaiban kikötött mód szerint minden jövedelmét elveszi s így a vadászat előnyeivel is jogosan él mindaddig, míg a tulajdonos azt hallgatólag eltűri, s mindaddig véleményünk szerint jogosan fog azon a téren vadászni is anélkül, hogy egyéb mint haszonbérlői állása legyen szükséges igazolására; de a tulajdonosnak tilalma következtében, a haszonbéri szerződésnek létezése őt nem menti meg a vadászati jog elvesztésétől.

A vadászati jog már régebben a feudalismus korában mint önálló valami tekintetett, mi kiviláglik abból, hogy a nemesi kiváltságok közé tartozott, s nemnemesek, míg nemesi földet tulajdoni joggal nem szerezhettek, vadászati joggal sem birtak és semmi esetben sem volt elegendő ürügy a vadászat gyakorlására a földbirtok kezelése, haszonvétele, vagy egyéb rajta való üzelem.

Miután e jog önálló valaminek volt ismervé ezelőtt, de a legújabb rendeletek is annak bélyegezik, midőn a területeknek vadászati kibérléséről rendelkeznek, természetesen hogy azt mi sem ignorálhatjuk, annál kevésbé, mert annak meghatározásában: kit illet azon esetben a vadászjog, midőn az a haszonbéri szerződésekben, mint legtöbbsnyire történni szokott, nincs említve? felvilágosításunkra és irányul szolgálhat, anélkül, hogy ezen elavult kiváltságokat egyébre használni akarnók.

Véleményünk határozottan oda megyen ki, hogy olly felmerülő esetben, hol e jogok használata vitás kérdés tárgyává lesz, egyszerűen ezen szabályok lennének alkalmazandók.

1) A tilalmas határ, ha földmivelési tekintetben bérbe adatik, bérlőnek vadászati jogot csak úgy ad, ha a szerződésben vadászati jogot is engedett az illető bérbeadó tulajdonos.

2) Nem tilalmazott határ haszonbérlője bir azon a téren vadászati joggal, ha szerződésében arról említés nem volna is.

3) A haszonbérbeadás a birtokost nem zárja ki a tulajdonán való vadászhatástól, kivéven ha a szerződésben attól elállana.

4) Bérbe adott s még nem tilalmazott földbirtokát a tulajdonos később a bérlet tartama alatt is tilalmazhatja, ha csak a bérleti szerződés neki vadászjogot különösen nem kötelezett.

5) Haszonbérlőnek, ki tilalmatlan határt, melyet bérel, tilalmazni óhajt, a tulajdonos beegyezését kinyernie szükséges, ellenkező esetben az a tulajdonos javára fog esni, a bérlő kétségtelen kizárhatásával.

A törvényeknek angolosan betű szerint való értelmezése épen nem czélszerűtlen, miután sok vitás kérdésnek, mely a törvények csűrészcsavarásából, magyarázásából ered, meglehetősen elejét veszi. — Különösen olly dolgoknál, melyek a mennyi eset, annyiféle következással vannak kapcsolatban, a teljesen positiv rendszabályokat meghatározó törvény lenne kívánatos.

A bérlettárgy a bér tartamára bérlő élvezetébe van adva azon feltételek szerint, minők a kötésbe foglalvák. Helyes és igazságos bár azon elv dönthetlensége, hogy contractus contrahentibus legem ponit, de mégis vannak esetek, még pedig halmaza az eseteknek, melyeket a szerződés előre nem lát, vagy bármi oknál fogva nem érint; kételyek támadnak s ekkor igen kellemes, ha egy terjedelmes codex felütése rögtön eldönti a vitás kérdést. Azért tehát azon kell lennie a törvényhozónak, hogy mentül positivebb, világosabb és tüzetesebb törvényt alkosson, habár a betűszerinti értelmezés miatt pár czikkellyel több lenne is alkotandó.

A vadásztörvények alkotásának sajátos jogi viszonyainkhoz kell alkalmazódnia, miután tudvalévő dolog, hogy némelly törvényeink mai napság is kötelezőnek, míg az új kormányrendeletek a többit eltörölve, helyükbe polgári codexet alapítottak. Így van ez különösen az újabb vadásztörvényt pótló rendeletekkel is, melyek a volt orsz. törvényekre, sőt ha nem csalódnunk, részben a kiváltságos jogokra alapítvák.

Azt fogja már szives olvasónk szemünkre vetni, hogy „A gazda mint vadász“ ezimtől már tán távol is járunk; szabadjon azonban azon megjegyzéssel válaszolnunk, hogy hiszen ép a gazdának kell a vadásztörvény legjobban s a szenvedélyes vadász nem kevésbé lesz azokban érdekelve, mint a gazda, ki ugyanazon rendszabályok szerint fogja tudni, mit és mennyit, kinek és mikor tartozik gazdálkodási terén elnézni, elszivelni, teljesíteni, mit követelhet, mit tilthat, minő eljárást kövessen sérelmei orvoslására, jogai megvédésére, jogai megeseonkítását mint akadályozza vagy ha sértettek, mint torolhassa meg s. t. efféle.

(Vége követk.)

Levelek a Bakonyból.

I.

Mi az a „sport“? kiáltá e napokban egy öreg vadászismerősöm; — miért nem nyelvbülítik ki ezt is a tudós pesti urak s miért nem nyelvbülítnek helyette más magyar szót? . . . Hm — édes öreg úr, e szónak sport annyiféle értelme van, hogy azt az angol, francia s más szótárak, noha lapokat irnak tele róla — kimeríteni mindedig nem tudták. Ha az angol e sok mindenfélét egy kalap alá tudta hozni s kifejezni egy szóval — csak újabb tanúsága gyakorlatióságának; rólunk ezt ne tegye fel senki, kik ha véletlenül tizen vagyunk, ugyanazon tíz tárgy-

nak gyakran tizféle nevet adunk. Maradjunk meg addig is mellette, míg az idő vagy a véletlen mást nem ad helyette s vizsgáljuk, mit dugott mindent az angol ezen egyetlen kalap alá „sport.“

Minden társaságban van egy osztálya az emberéknek, mellynek megvannak a maga üres órái. E kiváltságos osztály számára ápolja Angolhon majdnem vallásos kegyelettel a sport-ot. A szépművészetnek s a sportnak van meg azon jó oldala, hogy föltülemelkedve az emberi élet hétköznapi érdekein, ezeken kívül kölesönös vonatkozásainknak még más indokot is vet alapúl. Ha a művészetet és a sportot körünkől száműznők, mik lennénk egyebek, mint „üzletünk“ evező padjához láncozott gályarabok. Azután a sport kedvelése némileg kötelességünknek tekinthető; bátorság, ügyesség és erő, a tagok hajlékonysága, mikre életünk sok komoly és válságos pillanatában olly nagy szükségünk van, általa fejlődnek ki. A sporthoz tartozik tehát a vadászat a szó legterjedtebb értelmében, a lovaglás és lóismeret, a vivás minden neme, a tornák, ökölharcz, birkózás, úszás, evezés, halászat, rákászat, korcsolás, laptázás, táncz, tekézés, schakk, dominó, sőt még a nemesebb kártyajáték is stb. többnyire olly foglalkozások, mellyek az ember anyagi alkatát kifejtik, erősítik és szépitik; míg mellette az ész és képzelő erő mitsem szenved, sőt nyer. Mit ért a közönséges képzelőtehetség e szó alatt „vadászat“? — Egy pár puskalövést, néhány elejtett vagy elhibázott vadat. Nem mindenki képes felfogni a szabad természet költőiségét, a kéjt, mely a sebes iramlásban, a heves üldözésben rejlik, a szerencsés eredmény fölötti örömet; felfogni azt, miként fejlődik a folytatott vadászat a váltakozó legbájlóbb képek, a szemetszűrő ellentétek s hevélyek szakadatlan láncolatává. Mennyi észlelésre ad a sport alkalmat az elemek elleni küzdelemben, a hajtott vad sajátosságai kilesésében, mennyi művészi ügyességet kell kifejtenünk sebes lovaglásunkban, árkok és gátak átugratásában, vagy vizivadászat alkalmával, mikor erős ügyes karral kell az evezőt kezelnünk, hogy csónakunkat vihar és hullám ellen megvédjük?!

Ezt s az ezekhez hasonlókat érti tehát az angol a Sport alatt, mellyre mi alig találhatnánk nyelvünkben alkalmas szavát.

Hogy telünk a Bakonyban és annak rónaaljában sem volt igen alkalmas, főleg lovas vadászatra s agarászatra — alig szükség említenem. A fellábnyi hóban, melly néhány hete ellepte földünket, az ebek a kőkemény göröngyökig süppednek futtukban s elverik körmeiket. E télen tehát mi nem sok kárt tettünk a nyulakban, de annál többet a rókák és ragadozó madarak. Ez utóbbiakról egy eset. Az első hó leestével egy fiatal ismerőm is sietett felhasználni az alkalmat agarászatra. A szomszéd határ lejtőjén valami sötét vergődő tömeget pillant meg, melly meglehetősen sebességgel halad felfelé; a kutyák megiramodnak s nemsokára elfognak egy jókora sást, melly egy erős kan nyúl kupájába kapaszkodva hagyta magát ragadtatni, szüntelen vagdalva csőrével a nyulat; mellynek már mindkét szemét sikerült kivágnia. Vérengző dühében csak akkor vette észre az üldöző agarakat, mikor ezek megragadták s a czivódásban mindkét szárnyát eltörték. — A másik feljegyzendő tréfáska Móór táján történt, vadkanvadászat alkalmával. Egy meglőtt kant a vadászfanyára hoztak, hol a vadászok egyike falatozás közben az elejtett vadra ült.

Közben megfogta fileit s a nagy idomtalan főt megcsóválván, agyaraira mutatott mondván: „Te sem döntesz ki több fát.“ Azonban a vad lassú nyöszörgést hallat s egyik fülét megbillenti. A vadász felugorva kiált: „nini van ám még egy kis élet benne“ — A kan kinyitja szemeit, egyet kaesint, első lábaira áll, majd farát is fel emeli s mint a részeg ember kezd ide s tova irány nélkül támolyogni; a vadászok nevetik a halottaiból feltámadtat, míg a fáradt ebek egykedvűen nézik. Egyszerre egy rőffenés s a kan a sűrűbe tűnt. Az ebek utána, de igen fáradtak voltak már. Mire vadászaink fegyvert ragadtak, már késő volt. Az ebek nemsokára visszajöttek — a kan pedig mai napig is fut.

VIRÁGHALMI.

Róka vadászat kopóval és agárral.

A vadászat e nemét úgy hiszem csak Szabolcs és Bihar megye vadászaival s agarászaival ismerik, hol erre a helyiség lehetőséget és kielégítő eredményt nyújt. A puskás vadász s agarász közti vetélkedés sok esetben egymás szenvedélyének gúnyolását idézi elő; a róka vadászatnál azonban mind a két párt egyet ért, mert itt az eredményt csak kölcsönös egyetértés és közremunkálás biztosítja.

A róka vadászat csak olyan helyen lehető, hol apróbb tavak állnak s hol e tavak inkább nádat, kákát, zsombékot — mint vizet tartalmaznak, és hol a tó körülén túl mindjárt sík föld — azaz nem erdő — terület. A róka e tavakba költözik őszi felé, mert e járatlan sűrű nád és zsombék közt biztosan érzi magát. Nagyobb tavakban is tanyázik ugyan, de már innen bajos a lompost kizavarni, mert sok kopó s még több agár kell vadászatához. Az apróbb tavakból azonban szökése lehetlen. Különösen Szabolcsban a Nyírség, hol a homokdombok közt olyan sok az apró tó s erdőség is elég van, honnan ők az évszak e táján kiszoktak költözni: a róka vadászat Californiája. Bátran mondhatni, hogy nincs tó, mellyben róka ne lenne s mennél közelebb esik a tó a faluhoz, vagy valamely tanyához: róka koma ottléte annál bizonyosabb.

Mindjárt őszi felé, midőn már jó a róka bőr, megkezdődik reá a vadászat. A vidéki agár- s kopótulajdonosok bizonyos helyen össze jönnek s következőképen működnek:

A társaság meghatározván s nevezvén a tavat, hol a vadászat kezdetét vesze: az agarászok felülnek háttal lovaikra, egy vagy két agarát mindenki pórázon viszi magával s előre megy a kitűzött tóhoz, hol a tavat környező dombok háta megett körben elszórva helyet fognak, úgy hogy a tó széléről tekintve a lovasra, annak csak feje látható, többi testét az előtte lévő domb teteje fedvén el. A felállásnak azért kell így történnie, hogy a rétből kijövő róka ne igen láthassa az agarászt. Ez utóbbi az egész hajtás alatt lovon ül, hogy bár merre szökjék is ki a róka, rögtön kész lehessen azt az agaraknak bemutatni s üzőbe venni. Ha róka jön az agarászra, az agarakat nem szabad elbocsájtani addig, míg a róka az agarász al-

lását el nem hagyta, oly czélből, hogy az agár a rókát a rétről ki a sik felé kerresse, nem pedig vissza a rétbé. Tudjuk, hogy nem minden agár szereti vagy is meri a rókát megfogni, azért szabály, hogy a két egymáshoz legközelebb álló agarász egymás segítségére ereszsze el agarait. Mihelyt el van fogva, meg is ölve a róka, a nyeregkápába nyakánál fogva kötjük fel őt s az agarak ismét pórázra fogatván, újra elfoglalja helyét minden agarász.

Ekkor a vadászok eleresztik a kopókat a rét szélén s mert vízben kell sokat járnok, tüzesítésükre pár üres lövést tesznek. Ezzel megkezdődik a vadászat. A vadászok a rét szélein szintén beállanak pár lépésnyire a nád és zombék közé, hogy a róka észre ne vegye őket, a kutyákkal járó vadász pedig nem tekintve vizet, sarat, sőt tél felé a jeget sem, bemegy a kutyákkal a rétbé s lövéseivel részint a rókát riasztja fel, részint a kutyákat tüzeli. Kinek e szerep jutott, az valóban megérdemli az estelit és nyugodalmat, mert átázva fázva fáradtan tér haza s e mellett nem igen lehet reménye, hogy vadra lőhessen.

Agarász és vadász némán áll helyén. Majd nyomra talál a kopó vagy épen fel is visitja a rókát, ekkor dobog mindenkinek a szive. Kire fog a róka menni? a vadászra-e, vagy az agarászra? A kopók csaholásainak itt ott sajtáságos hanggal felelnek — kivált a kölyökagarak vonításai. Ugrálnak az agarak a zsinóron, összetekergődzenek rajta; — lekell a lovasnak szállnia, hogy kibontsa a csomót s ismét, ha lehet, fel is ülnie a lóra. Különösen télen, midőn jég és hó van, látni a dombtetőre, mint bújkál a róka a nád és zombék közt; itt vadászt pillantva meg visszaszökik, onnan agárvisitást hallva hátrafordul, míg végre vagy a vadásznak sikerül szemügyre venni őt s ekkor elesik, vagy kisiklik lehasalva a föld színéig s fejét leeresztve valamelyik nem látott agarász felé illan. A mint a róka elhagyta az agarászt, mindkét oldalról reá bocsátják az agarakat. Az agár könnyen utóléri a rókát, de kevés agár akad, melly felmenvén a rókához, rögtön annak megfogásához látna. Rendesen előbb a róka farkához kapkod, mellyet a róka — egyenes mentében — igen ügyesen tud jobbra balra forgatni s e farkesóválás a tapasztalatlan agarat meglehetősen kifárasztja. Bátorabb agár megkapja hátúlról a czombját, mire a róka villámgyorsan fordulva hatalmas harapással felel; ilyenkor az agár nagyot ordítva elereszti a rókát s ez esetben jó tova elhúzódik a fogatás. A jó rókás agár azonban beérve a rókát, nem sokat haboz, mit kelljen vele tennie; mellé fut, egy szökéssel nyakon esipi s harapását ekként elhárítja magáról, mert nyakszirten tartja a levegőben, míg a többi agár a zsákmány oldalbordáit kiméletlen szájs- s agyarszorításokkal illeti.

Ezalatt a kopó jóformán reá sem ér a rétből kijönni, mert vagy még e hamar kiszökött róka nyomát hajtja, vagy mint többnyire az eset, más róka nyomával van dolga. Így miután már biztos a vadász, hogy a rétbé több róka nincs, felfogja a kopókat s ballag ismét a szomszéd rét felé, hol már az agarászok előre elfoglalták állásukat.

Volt reá eset, hogy egy rétből — illy vadászat alkalmával 17 róka jött a lovasokra, melly eseten G. K. Sz. J. K. Ö. P. és többen voltak jelen. Legtöbb róka

Sz. J. ra ment, de ő igen keveset fogatott, mert többnyire a kijövő rókára szembe ereszté az agarakat.

Szabolesban legszenvedélyesebb rókavadász J. B. volt. Megterhelt szekérral, szalonnával, hússal, tésztával, borral, zabbal stb. indult ő a rókavadászatra lovászával s vadászával. Így járta be ő a megye nagy részét s mire ismét haza tért, 50—60 rókabőrrel volt terhelve szekere.

Most még több a róka, mint valaha lehetett, de fájdalom kevesen üzik a vadászat e nemét, holott nincs olly kis rét, mellyben róka ne legyen. E télen R. A. és Sz. P. barátim szerencsétettek Hevesből; délután kimentünk vadászni, három kis rétet vettünk fel s mindegyikben egy-egy rókát találtunk. Azt kérdi valaki, hányat fogattunk? Bizon csak egyet, mert az egyik a lovasok kis száma miatt elszökött, míg a másikat én magam — ki e sorokat közlöm — kezeimből szalasztám el. Na de ennek magyarázat kell.

Hijába, kezeimből eresztém biz én őt el. Ugyanis, a rétből magam jártam a kopókkal; balesővem — melly vakon volt töltve — alig hogy kilövöm, az egyik kopó elvisítja magát — de azzal elhallgat. Én, hogy tüzet öntsek a kopóba — mert már fáradt volt — s hogy a vadat is kiszoríthassam a rétből, kilövöm töltött jobb esővem, a lövés alig durrant el, midőn közel hozzám sajátságos marakodó hangokat s nagy dulakodást hallok. A kopó fektiben megfogta a rókát. A zaj és marakodás felé siettem tehát s ime 10 lépésnyire látom a két ellent a nagy nádtorzsban dulakodni. A tűz elfeledteté vélem fegyveremet megtölteni, hanem jobb kezemmel megfogván a róka farkát, bal kezemmel a puska tusával jó ütést intéztem a róka fejére: de tévesztém az ütést, mert — a róka védve magát a kopótól, mindig mozgott — a róka feje helyett a szegény kopót ütém meg; a kopó elereszti a rókát, — a róka kezemhez kap s én eleresztem őt: meg lévén győződve, hogy a kopó úgyis ismét megcsípi. De bizon eltűnt a róka. — Lehet képzelni, milly neveltségek közt múlt el az est, mennyi tréfára adott alkalmat e vigyázatlanságom: de hiszen ez egy főzamatja a vadászatnak.

G. I.

Vegyesek.

Múlt február 24-én Szinán gróf Csáky barátai és ismerői köréből vadásztársaság gyűlt össze, melly következő napon reggeli után derült ég alatt indult a vadregényes őserdőbe s az első hajtásban 3 vaddisznót, 1 rókát, a második hajtásban 2 vaddisznót s 1 őzet ejtett el. Az első napi vadászat ezzel be lévén fejezve, a vadászokat gróf Csáky kastélyában a legszebb hölgyek koszorúja várta. Azt est, zene és tánc mellett vígan folyt le; a mulatság gyöngye és lelke S. . . Alexandrine kissasszony az egész társaságot elbűvölte gyönyörű hangjával s művészileg előadott magyar dalaival.

Más nap 11 órakor — írja t. tudósítónk — ismét az erdőben valánk s a vadászat eredménye nem kevésbé fényes lőn, a mennyiben két hajtásban 4 vaddisznó

és 2 nyúl esett. E szerint két napon négy hajtásban 9 vaddisznót, 1 őzet, 2 nyulat és 1 rókát ejtünk el s e szép vadászatot ismét egy vig est zárta be, azon feltétellel válva el a hó 27-én, hogy mielőbb ismét összejőjjünk.

Figyelmeztetjük t. olvasóink érdekelt részét f. évi június 8-ára, mely napon a lapjaink végén olvasható jelentés szerint — Pesten a nemzeti Múzeum mellett álló egyleti lovarda udvarán lóárverés fog tartatni. E nap épen a medárdi vásár s a pesti lóversenyek hetében esvén, mind a venni-, mind az eladni szándékozók számos megjelenése annál biztosabban remélhető, minthogy a vevők az előre közzéteendő sorozatból biztosítást nyernek, miszerint szükségükhöz mért lovat vagy fogatot találnak, míg viszont a vevők nagyobb száma a jó ároni eladás esélyeit növeli. — Mindenesetre üdvözljük a pesti versenyegyleti intézők ezen eszméjét, mint első alapját a pesti központi nagy lóvásárnak, mellynek kívánatosságát honunk egy nagy fia a lótenyésztés érdekében már sok év előtt fejtegette.

Idomításban lévő lovak.

Polgárdiban — ifj. gróf Batthyány István igazgatása alatt.

- 1) Brother to King of Troy id. p. m. ap. Priam, any. Tiffany stb. (Zichy Alfréd és ifj. Batthyány István grófok tulajdona.)
- 2) Alborack 6 év. p. k. félvér ap. Lottery, any. Esmeralda. (Tisza Lajos úr tulajdona.)
- 3) Red Rose 5 év. s. k. félvér ap. Bramarbas, any. Vezér (Zichy Alfréd és ifj. Batthyány István grófok tulajdona.)
- 4) Amati 4 év. s. m. ap. Womersley, any. Sleight of hand Angliában 1847-ben nevelt s. k. (Szápáry Antal, Zichy Alfréd és ifj. Batthyány István grófok tulajdona.)
- 5) Red White and Blue 4 é. p. k. ap. Malcolm, any. Windlass, mellynek ap. Sheet Anchor stb. (Zichy Alfréd és Batthyány István grófok tulajdona.)
- 6) Toleda 4 év. p. k. ap. Mr Green, any. Tornado, ennek ap. Liverpool stb. (Id. gróf Batthyány István tulajdona.)
- 7) Miranda 3 év. p. k. ap. Netherby, any. Mustei, Muley Molochtól stb. (Id. gróf Batthyány István tulajdona.)
- 8) Aline 3. év. s. k. ap. Netherby any. Amazon Conscripttól stb. (Id. gróf Batthyány István tulajdona.)
- 9) Ravenswing 3 év. f. k. ap. Bob Peel, any. Confederate Hereulestől. (Ifj. Batthyány István és Zichy Alfréd grófok tulajdona.)
- 10) Cornflower 3 év. p. k. ap. Crazy Boy, any. Esmeralda Whiskey kanczától. (Ifj. Batthyány István és Zichy Alfréd grófok tulajdona.)
- 11) Gombóc 3 év. p. m. ap. Wlasko, any. Homeopathie, Sangradotól stb. (Festetics Géza gróf és Inkey Zsigmond úr tulajdona.)

Eladó lovak.

A főtí istállóban tizenegy darab 4 éves ló, részint Alert, részint Bob Peel ivadéka. Bővebb tudósítást ad Lowe Ta más lovászmester Fótton, ut. posta Pest.

Egy 5 éves, 16 markon felüli pej herélt, b. Wenckheim Béla saját nevelése; megtekinthető az egyesületi lovardában, hol naponként nyereg alatt jár. Bővebb értesítést ad ugyanott Szathmáry Károly lovászmester.

Lóárverés.

F. 1858-ik évi június 8-án Pesten az együleti lovarda udvarán délelőtti órákban nyilvános lóárverés fog tartatni, melyre minden eladni vagy venni szándékozó ezenel meghivatik.

Az eladni szándékozó tulajdonosok felkéretnek, hogy árverés alá bocsátani kívánt lovaik (vagy fogataik) pontos leírását, azaz, korát, szőrét, nemét, ivadékágát vagy származási fajtát s minőségét, valjon háts- vagy hámos, versen- vagy tenyészlő-e? stb. úgy szintén árát: — e lapok szerk. szűzességének mielőbb (lehetőleg május 15-éig) bérmentve be- küldeni sziveskedjenek a végett, hogy az ekként bejelentett lovak sorozatából viszont a venni szándékozók — szükségükhez képest — előre tájékozhasssák magukat.

Az árösszegeből, mellyen a ló elkel, az árverési költség fedezésére igen csekély százalék lesz levonandó.

Lóverseny-határnapok:

Bécs, május 22. 24. 25.

Pest, június 5. 7. 9. és 10.

Nevezési zárnapok:

Mart. 31. — Pest: Trial-Stakes, első- és másodosztályú államdíj, Nemzeti díj, Szechenyi díj, Károlyi tétverseny, Hazafi díj, Biel tétverseny, Asszonyosságok díja, Eszterházy díj, Hack Stakes, Sina Handicap, Ugrató verseny (L. 1858. 1-ső sz.) — Bécs: Első és másodosztályú államdíj, Asszonyossági díj, Bécsi polgárok díja, Megnyitó verseny. (L. 1857. 24. sz.) Pályaostor; Hg. Liechtenstein 500 pft díja; Hg. Fürstenberg handicap. (L. 7. sz.) — P a r d u b i t z: 800 pft díj. (L. 1858. 6 sz.)

Május 1. — Pest: Vadászverseny. (L. 1858. 1. sz.) Bécs: Gátverseny; Steeple Chase. (L. 7. sz.)

Május 23. — Bécs: Államdíj 50 arany. (L. 7. sz.)

Június 4. — Pest: Batthyány Hunyady díj. (L. 1858. 1. sz.)

Június 7. — Pest: Eladó verseny. Sándor díj. (L. 1858. 1. sz.)

Június 10. — Pest: Nákó díj. (L. 1858. 1. sz.)

Július 5. — P a r d u b i t z: Handicap. (L. 1858. 6. sz.)

Október 1. — P a r d u b i t z: Akadályverseny. Trial Stakes. Az elsőre mart. 31. az utóbbira aug. 1. az aláírási határnap. (L. 6. sz.)

TARTALOM:

Pesti gyp. — Nézetek az erdei szalonka vándorlásáról s fajkülömbőségéről. — A gazda mint vedász. — Levelek a Bakonyból. — Rókvadászat agárral és kopóval. — Vegyesek. — Idomításban lévő lovak. — Eladó lovak. — Lóárverés. — Verseny és nevezési zárnapok.

Megjelen e lap minden hó 10. 20. és 30-án egy iven. Előfizetést elfogad a szerkesztőség Pesten (Szervita-tér 3 sz. 2-ik em.) egész évre 10, félévre 5 fttal pp. Az 1857-ik évi első évfolyam teljes példánya kapható 6 ft. 24 kron p. p.

Tulajdonos kiadó és felelős szerkesztő Bérczy Károly.

Pest, 1858. Nyomatott Emich Gusztávnál.